

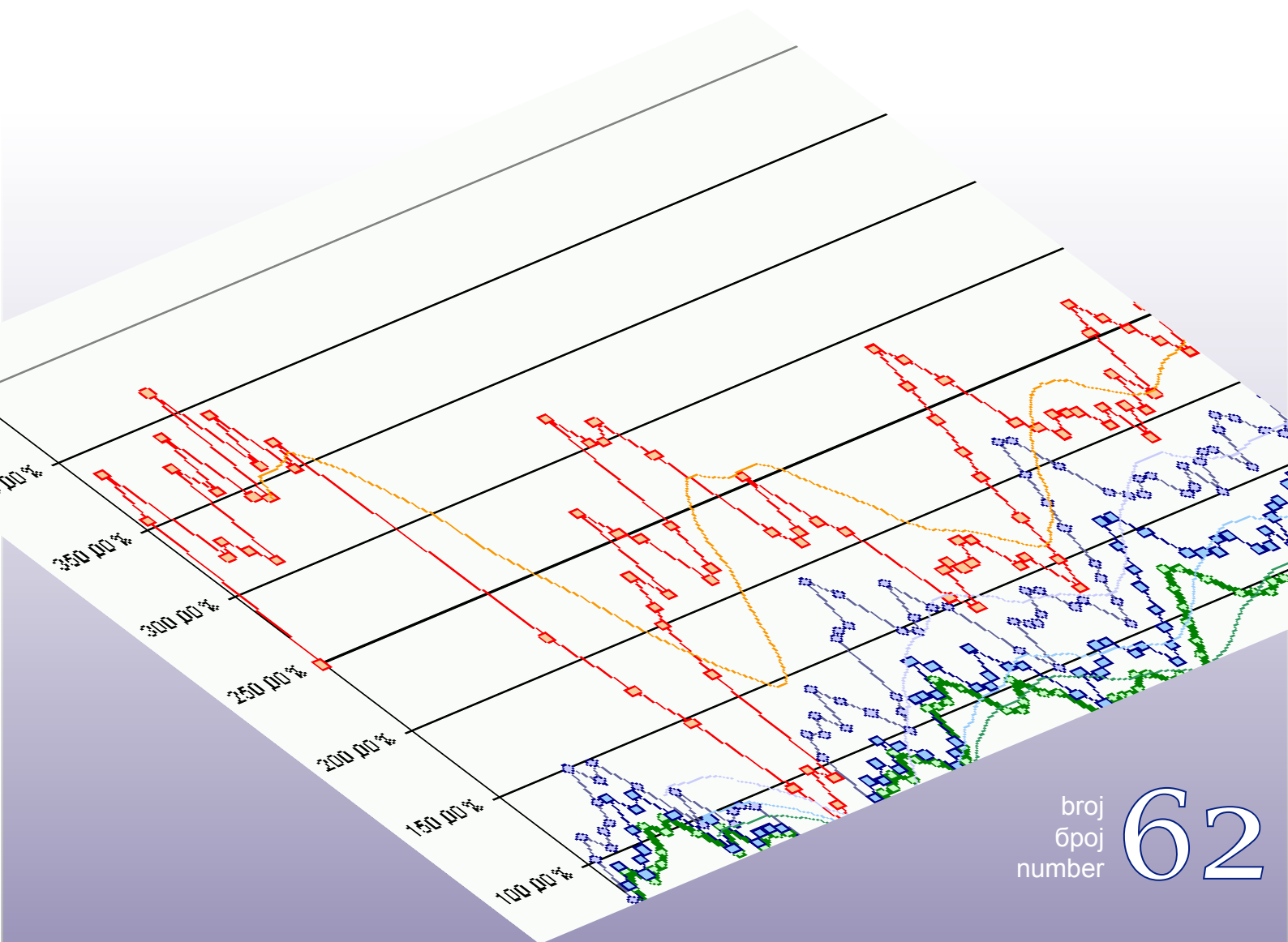
Bosna i Hercegovina
Odjeljenje za makroekonomsku analizu
Upravnog odbora Uprave za indirektno-
neizravno oporezivanje

Босна и Херцеговина
Одјељење за макроекономску анализу
Управног одбора Управе за indirektno-
опорезивање

Macroeconomic Unit of the Governing Board of the Indirect Tax Authority

Oma Bilten

broj
број
number **62**

Uz ovaj broj

Treći kvartal 2010.g. donio je porast naplaćenih prihoda od neizravnih poreza. Neto efekti za razdoblje od osam mjeseci iznose 231 mil KM. Grubo poređenje sa godišnjom kontervativnom projekcijom rasta prihoda od neizravnih poreza koje je izradilo Odjeljenje za makroekonomsku analizu u travnju 2010.g. ukazuje na pozitivne trendove, koji ukoliko se nastave i u četvrtom kvartalu, mogu donijeti više prihoda od planiranih. Dublja analiza strukture efekata pokazuje da je porast neto prihoda u najvećoj mjeri rezultat promjene politike trošarina. Raspored efekata nije ravnomjeran tijekom cijele godine zbog činjenice da je novi Zakon o trošarinama stupio na snagu 1.7.2009. Iz tog razloga u prvih šest mjeseci su se ispoljili efekti uvođenja dodatne putarine na derivate za izgradnju autocesta i efekti uvođenja posebne trošarine i njeno povećanje 1.1.2010. (ukupno 0,30 KM/pak), dok se u drugom polugodištu očekuju samo efekti koji su rezultat drugog povećanja posebne trošarine od 1.1.2010. (0,15 KM). Porast prihoda od trošarina i porast prihoda od putarine odbacuju i dodatni iznos PDV-a, budući da trošarine i putarine ulaze u osnovicu za obračun PDV-a. Iz ovog izračuna proizilazi da bi bez novog Zakona o akcizama ukupan pozitivni neto efekat rasta ekonomije i potrošnje na prihode za osam mjeseci 2010.g, uz planirano smanjenje carinskih stopa zbog primjene Sporazuma sa EU, u odnosu na isto razdoblje 2009.g. iznosio oko 43 mil KM.

U ovom broju Biltena dajemo drugi dio članka koji je vezan za metodologije planiranja javnih prihoda i najbolje međunarodne prakse koje mogu pomoći domaćim fiskalnim vlastima na svim razinama uprave u koncipiranju realističnog proračuna.

dr.sc. Dinka Antić
šef Odjeljenja

Sadržaj:

Naplata prihoda od neizravnih poreza: siječanj - kolovoz 2010	2
Višegodišnje planiranje prihoda i rashoda – značaj, uloga, domaća i međunarodna praksa, II dio	7
Iz aktivnosti Odjeljenja	11
Konsolidirani izvještaji: JR, BiH, entiteti, I-VIII 2010.g.	12
Konsolidirani izvještaji: Županije	14

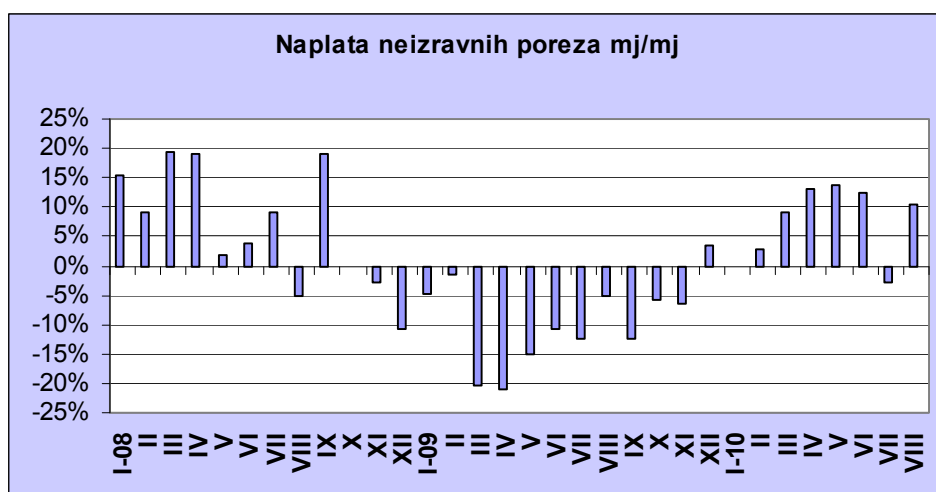
tehnička obrada : Sulejman Hasanović, IT suradnik

Naplata prihoda od neizravnih poreza: siječanj – august 2010

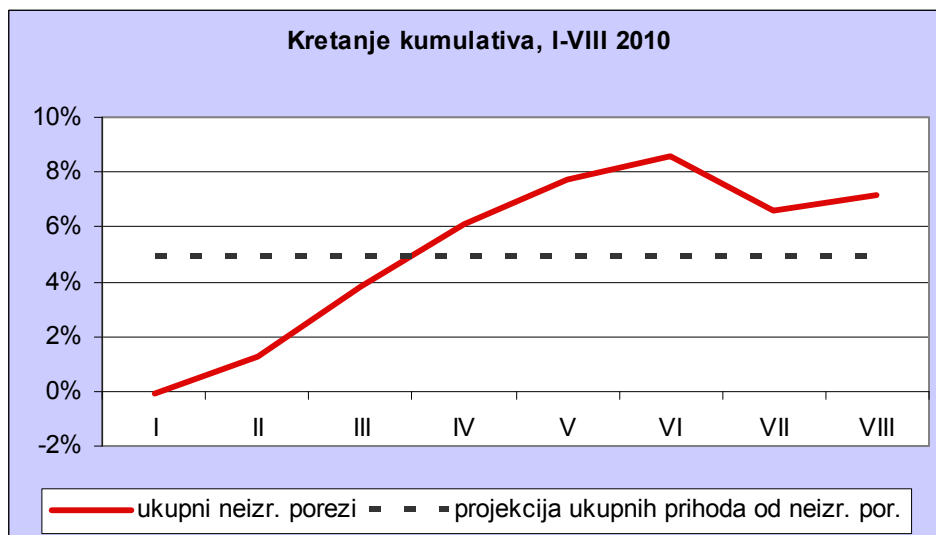
(pripremila: dr.sc. Dinka Antić)

UKUPNI PRIHODI

Prema preliminarnom izvještaju UNO naplata neto prihoda od neizravnih poreza za osam mjeseci 2010. u odnosu na isto razdoblje 2009. je veća za 7,87%. Navedeni procenti rasta uključuje i neusklađene prihode¹ u iznosu od 26,575 mil KM. Nakon loše mjesečne naplate u srpnju u augustu je došlo do snažnog rasta od 11,88% u odnosu na august 2009.g. (Grafikon 1), što je rezultiralo blagim rastom kumulativa na razini osam mjeseci (Grafikon 2).

Grafikon 1

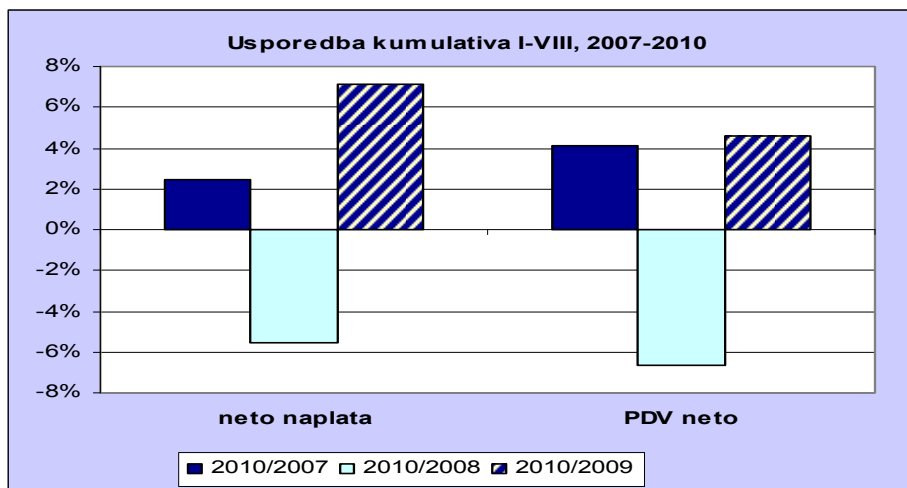

Grafikon 2

Navedeni procent rasta kumulativa uključuje i prihode od dodatne putarine. Po odbitku dodatne putarine rast prihoda od neizravnih poreza za osam mjeseci 2010.g. iznosi 5,93%.

¹ Neusklađeni prihodi podrazumijevaju naplaćene prihode koji nisu mogli biti „upareni“ sa odgovarajućim prijavama i deklaracijama koje su evidentirane u ostalim modulima IT sustava UNO (PDV, trošarine,...).

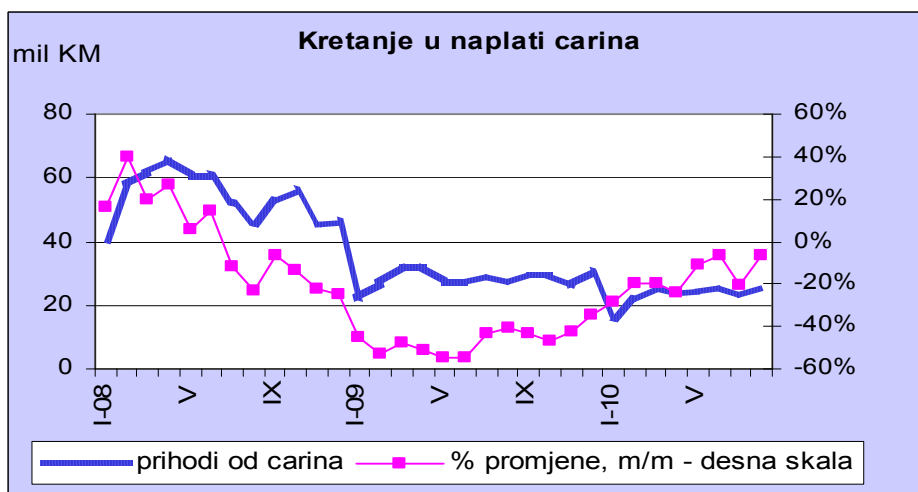
Poredeći kumulativnu naplatu prihoda od neizravnih poreza i posebice neto PDV-a za osam mjeseci 2010. sa istim razdobljem 2007-2009 može se zaključiti da je naplata prihoda od neizravnih poreza, čak i sa dodatnim prihodima od trošarina na duhan i putarine, još uvijek značajno ispod naplate u istom razdoblju 2008.g. (Grafikon 3). No, ipak je evidentan pozitivni pomak u odnosu na prethodne mjesece, pogotovo kod PDV-a, čije kretanje, s obzirom da nije došlo do promjene politike PDV-a, u najboljoj mjeri oslikava trendove u ekonomiji i potrošnji u BiH.

Grafikon 3

Carine

Smanjenje prihoda od carine, očekivano zbog primjene Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju, je blaže u odnosu na prethodne godine, budući da su carine u prethodne dvije godine značajno smanjene ili ukinute na veliki dio uvoza porijeklom iz EU.

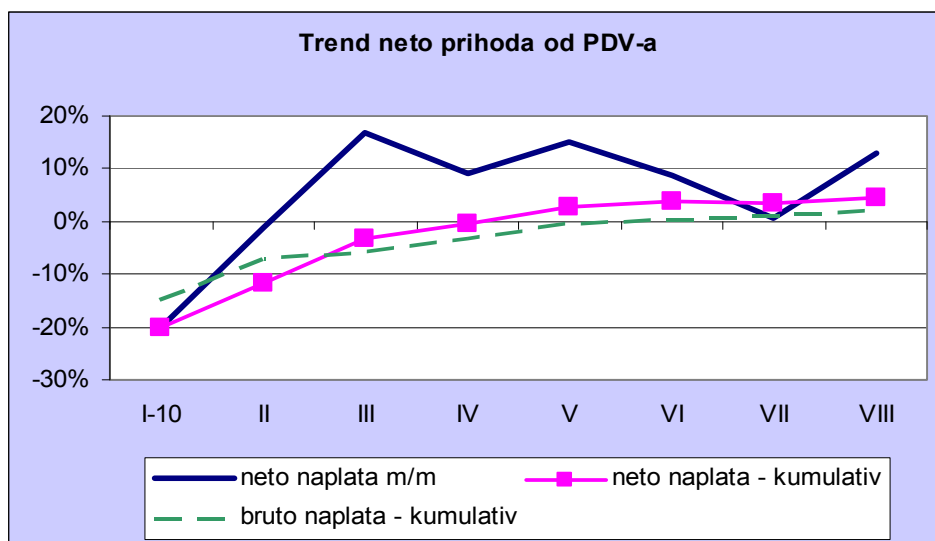

Grafikon 4

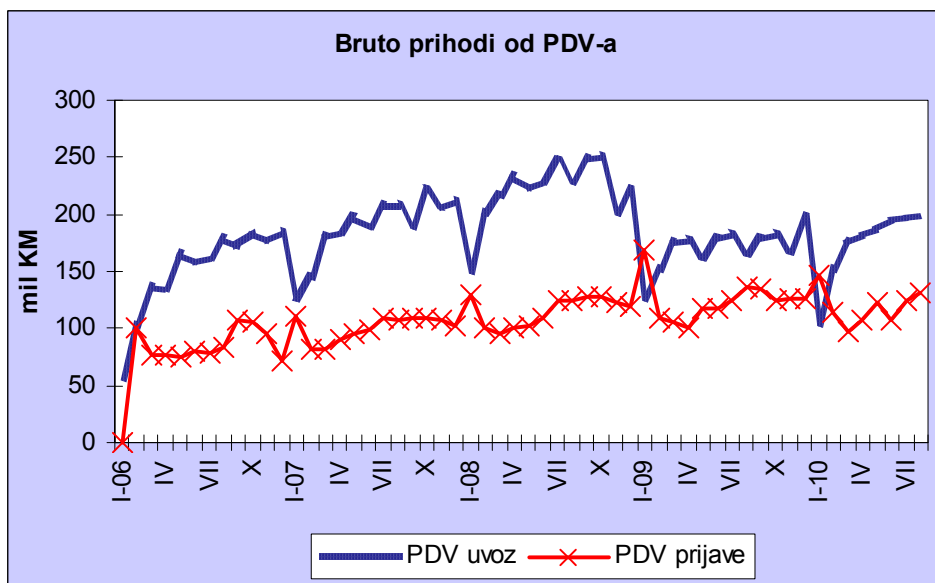
PDV

Prihodi od PDV-a snažno osciliraju u 2010.g. Nakon negativnog rasta u siječnju, što odgovara sezonskoj shemi kretanja PDV-a, narednih prvih pet mjeseci je zabilježen snažan mjesečni rast, uspoređujući sa kretanjima u istom mjesecu 2009.g. U srpnju je došlo do stagnacije, da bi ponovo u augustu neto prihodi od PDV-a porasli za 13%. Imajući i vidu da neusklađeni prihodi uključuju i

određeni iznos PDV-a stopa rasta je još veća. Rast bruto naplate PDV-a je nešto niži od rasta neto naplate PDV-a zbog manje isplaćenih povrata u 2010.g. u odnosu na 2009.g. (Grafikon 5).

Grafikon 5

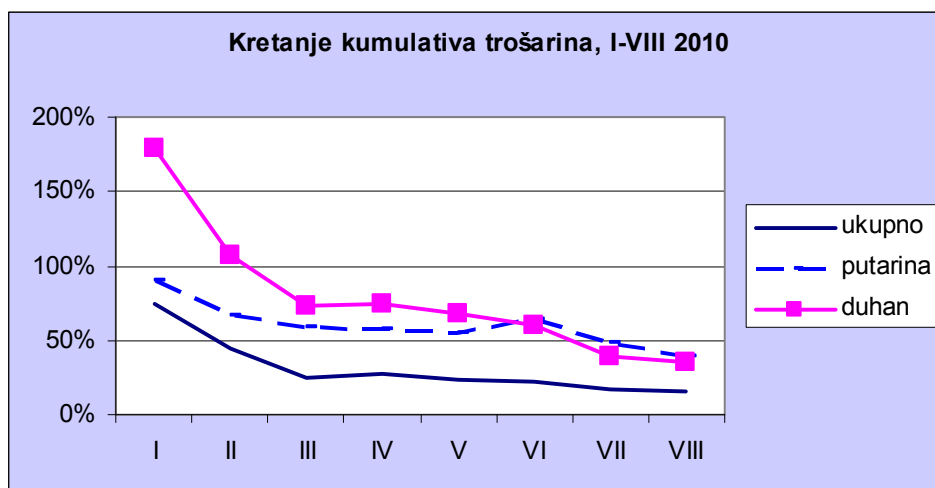

Grafikon 6

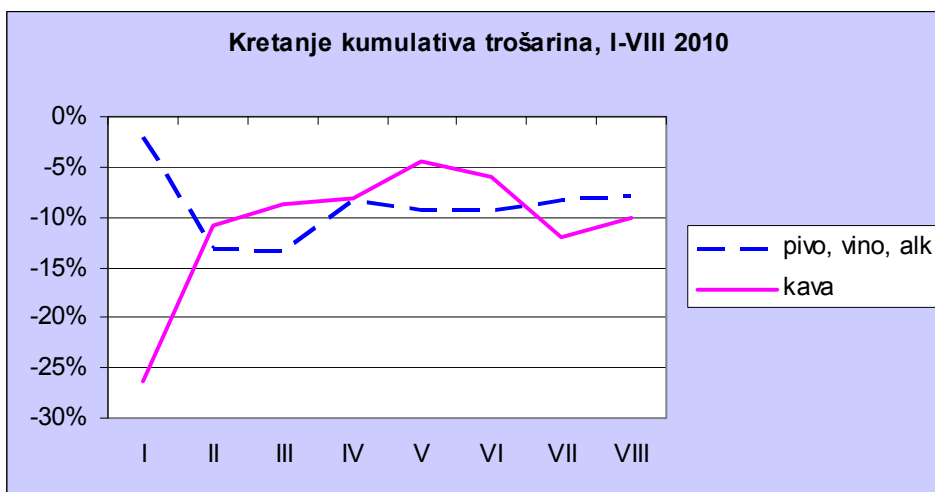
Globalna kriza je donijela drastičan pad ekonomskih aktivnosti i potrošnje, ali i uvoza, budući da većina privatne potrošnje u zemlji potječe iz uvoza. Takav zaokret je pomjerio strukturu bruto prihoda PDV-a u korist PDV-a koji se ubere u zemlji na osnovu prijave. U toku 2010.g. došlo je do blagog smanjenja udjela domaćeg PDV-a, ali još uvijek nedovoljno da bi se dostigla struktura prije krize. Mada bi se takav trend mogao smatrati pozitivnim u smislu okretanja ka domaćim dobavljačima zasigurno pravi razlog leži u niskom uvozu, kao rezultatu slabog rasta ekonomskih aktivnosti u zemlji i depresije potrošnje stanovništva (Grafikon 6).

Trošarine i putarina

Ulaskom u drugo polugodište dolazi do očekivanog usporavanja kumulativnog rasta prihoda od trošarina na duhan i putarine, a time i ukupnih prihoda od trošarina. (Grafikon 7). Efekti uvođenja dodatne putarine od 0,10 KM / l za autoceste bili ograničeni samo na prvo polugodište 2010, dok se kod prihoda od trošarina na duhan još očekuju efekti porasta posebne trošarine za 0,15 KM/pakovanju. Analizirajući naplatu trošarina u augustu 2010. primjećuje se značajan porast prihoda od trošarina na derivate nafte i duhanske proizvode i nastavak lošeg trenda kod prihoda od trošarina na kavu, alkohol i alkoholna pića, pivo, vino, i dr. (Grafikon 8).

Grafikon 7

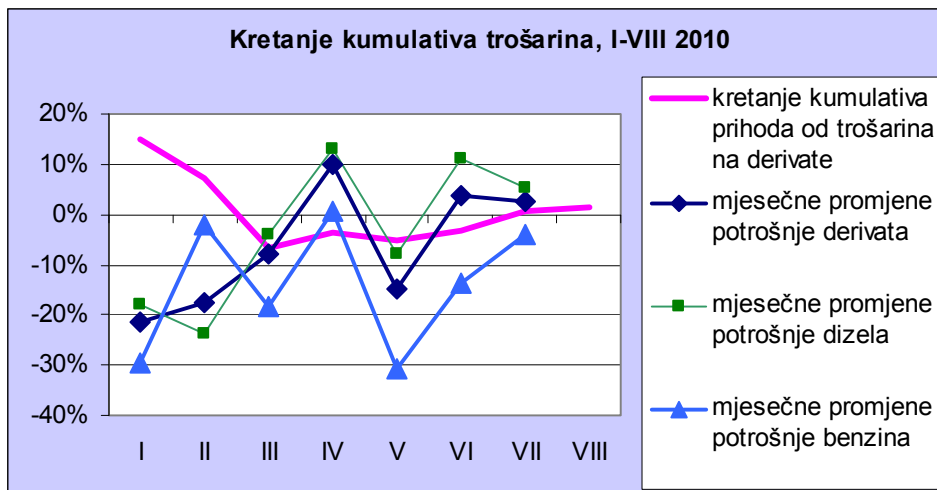
Grafikon 8

Iscrpljivanje efekata politike trošarina na energente u drugom polugodištu omogućava sagledavanje realnog rasta ekonomije i potrošnje. Podaci o uvezenim i proizvedenim količinama derivata (dizela, benzina, lož-ulja) ukazuju da u posljednjih nekoliko mjeseci raste potrošnja derivata (uvezenih i proizvedenih)². Mjesečni rast potrošnje derivata u srpnju 2010.g u odnosu na srpanj 2009.g. iznosi 2,77%. Pri tome, rast količina dizela i teških ulja u srpnju iznosi 5,37% (Grafikon 9). Jedan od razloga za veću potražnju za dizelom može biti i nabava za predstojeću sezonu grijanja. Međutim, s obzirom da je efekat veće potražnje energenata za grijanje sezonskog karaktera i da se javlja svake godine, može se zaključiti da izlazak prihoda od trošarina na

² Napomena: zbirne kalkulacije derivata stavljenih u promet ne mogu biti precizne zbog kompleksnosti svođenja količina različitih vrsta derivata evidentiranih u različitim mjernim jedinicama (kg ili litar) na istu mjernu jedinicu.

Banja Luka: Bana Lazarevića, 78 000 Banja Luka, Tel/fax: +387 51 335 350, E-mail: oma@uino.gov.ba
Sarajevo: Đoke Mazalića 5, 71 000 Sarajevo, Tel:+387 33 279 553, Fax:+387 33 279 625, Web: www.oma.uino.gov.ba

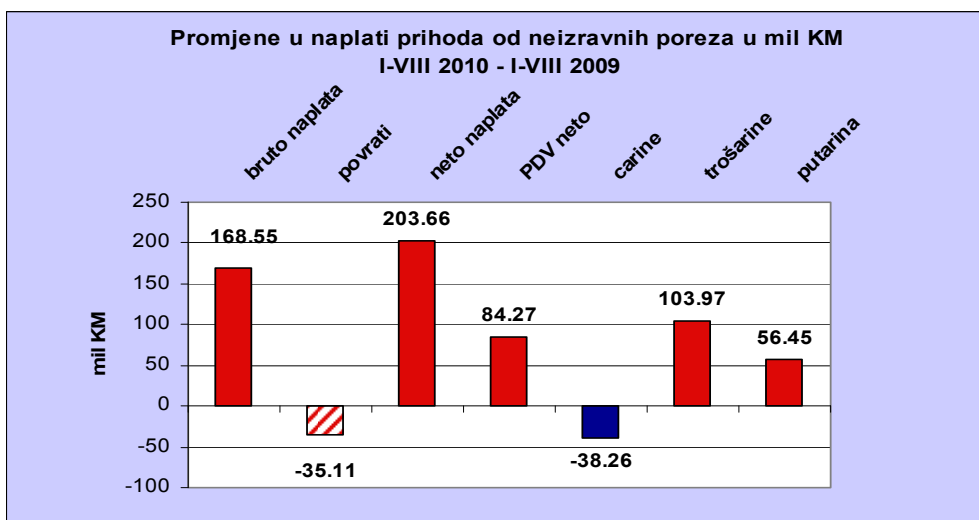
derivate nafte iz negativne zone rasta predstavlja signal realnog rasta ekonomskih aktivnosti u zemlji. Rast prihoda od putarine u augustu 2010. od cca 2,8% u odnosu na isti mjesec 2009. potvrđuje gore iznesene zaključke.

Grafikon 9

Zaključak

Usporedbom nominalnih iznosa naplaćenih prihoda od neizravnih poreza u prvih osam mjeseci 2010.g. sa istim razdobljem 2009.g. može se zaključiti da od početka 2010. prihodi kontinuirano rastu. **Neto efekti za razdoblje iznose cca 231 mil KM.** Strukturu efekata čini cca 203,66 mil KM na usklađenim prihodima i 26,58 mil KM neusklađenih prihoda. Međutim, kada se nominalno povećanje prihoda u prvih osam mjeseci 2010. razloži na glavne vrste prihoda (Grafikon 10) tada postaje jasno da je porast neto prihoda u najvećoj mjeri rezultat promjene politike trošarina. Porast prihoda od trošarina i porast prihoda od putarine odbacuju i dodatni iznos PDV-a, budući da trošarine i putarine ulaze u osnovicu za obračun PDV-a. Iz ovog izračuna proizilazi da bi bez novog Zakona o trošarinama ukupan pozitivni neto efekat rasta ekonomije i potrošnje na prihode za osam mjeseci 2010.g, uz planirano smanjenje carinskih stopa zbog primjene Sporazuma sa EU, u odnosu na isto razdoblje 2009.g. iznosio cca 43 mil KM.

Grafikon 10

Višegodišnje planiranje prihoda i rashoda – značaj, uloga, domaća i međunarodna praksa – II dio

(Autor: Aleksandar Eškić, makroekonomista u Odjeljenju)

Uvod

Prilikom podnošenja zahtjeva za 'Stand-By' aranžman sa Međunarodnim monetarnim fondom sa sjedištem u Vašingtonu D.C., Sjedinjene Američke Države, pod tačkom 26 u Pismu namjere³ vlasti Bosne i Hercegovine su se obvezale na sveobuhvatne strukturalne reforme kako bi javne financije vratile na put održivosti. Pod istom tačkom vlasti su se obvezale na uspostavljanje procedura za bolje višegodišnje planiranje prihoda i rashoda tj. razvoj srednjoročnog proračuna različitih razina vlasti.

Kao što smo kazali u prethodnom broju, razlikujemo dvije osnovne metode kada govorimo o predviđanju prihoda, a to su:

A. Kvalitativni: Oslanja se na prosuđivanje o budućim prihodima. Često se predviđanje prihoda smatra kao donošenje suda o tomu. Ova metoda podrazumijeva korištenje stručnog suda i iskustva, ali se malo oslanja na podatke. Prednosti podrazumijevaju jednostavnost i vremensku efikasnost. Opasnosti od primjene isključivo ovog pristupa nalaze se u željenom razmišljanju, političkom pritisku, nedavni događaji mogu imati utjecaj na percepciju i sl.

B. Kvantitativni: Ova metoda se razlikuje od kvalitativne jer se prvenstveno oslanja na podatke, a ne na prosuđivanje. Prednosti proistječu iz činjenice da je projekcija veoma nepristrana i može se objektivno braniti. Nedostaci su što su potrebni brojni podaci i što analitičar mora da ima jasnu predstavu o svrsi, korištenim procedurama i eventualnim izmjenama politika koji predstavljaju tzv. strukturalne lomove.

Dvije glavne vrste metode predviđanja prihoda su: **predviđanje utemeljeno na podacima uobičajenim u vremenske serije (*time series*) i predviđanje na osnovu uzročnog metoda (*causal*).**

* **Predviđanje zasnovano na podacima uobičajenih vremenskih serija (*time series forecasts*)** koristi podatke o kretanjima iz prethodnih godina (ili kvartala), kako bi se projektirali budući prihodi.

* **Predviđanje na osnovu uzročnog metoda (*causal forecasts*)** koristi ogroman obujam podataka, više varijabli i kompleksne formule, kako bi se razvio statistički odnos između uzroka i posljedice, što se potom koristi za izradu projekcije prihoda.

Iz razloga što je glavna svrha predviđanja prihoda utvrđivanje kratkoročno raspoloživih sredstava, a usljed kompleksnosti predviđanja na osnovu uzročnog metoda, najpraktičnija metoda za male organizacijske jedinice u Bosni i Hercegovini jeste metoda predviđanja prihoda zasnovana na podacima uobičajenim u vremenske serije.

Čak i kada se koristi pristup orijentiran ka korištenju podataka, kao što je predviđanje prihoda zasnovano na podacima uobičajenim u vremenske serije, bitno je ustanoviti glavne varijable koje imaju utjecaja na to da li se naplata prihoda nastavlja istim trendom iz prethodnih godina (trend povećanja ili smanjenja) i da li naplata prihoda nastavlja sa istom stopom rasta ili opadanja. Varijable pomažu analitičaru da predvidi promjenu u pogledu smjera i značajnosti promjene.

³ <http://www.imf.org/external/lang/bosnian/pubs/ft/scr/2009/cr09226b.pdf>, strana 55

Banja Luka: Bana Lazarevića, 78 000 Banja Luka, Tel/fax: +387 51 335 350, E-mail: oma@uino.gov.ba
Sarajevo: Đoke Mazalića 5, 71 000 Sarajevo, Tel:+387 33 279 553, Fax:+387 33 279 625, Web: www.oma.uino.gov.ba

U tom smislu, osnovna projekcija zasnovana na podacima uobličanim u vremenske serije, za koju se koriste samo historijske prosječne stope rasta bi se mogla smatrati osnovnim (*baseline*) scenarijom predviđanja prihoda. Kako bi se postiglo sveobuhvatnije predviđanje prihoda, nužno je se uzdignuti iznad tog osnovnog scenarija. Kao rezultat, preporučuje se da se izračunaju dva dodatna slučaja/scenarija koristeći ukupan prosjek i prosjek po godinama, a zatim odabrati najvjerojatniju ili najrealniju procjenu.

Najjasnija metoda utvrđivanja najvjerojatnijeg scenarija jeste izrada grafikona sa pregledom primarnih varijabli, koje imaju utjecaja na sve prihode. Spisak varijabli bi mogao da uvrsti podatke, kao što su podaci o stanovništvu, maloprodaji, građevinskim suglasnostima itd. Ove pretpostavke omogućavaju onima koji predviđaju proračun da ustanove trendove i promjene koje automatski daju upute za to koji način predviđanja prihoda predstavlja najvjerojatniji ili najrealniji «scenario» na kojem bi se trebao zasnivati proračun.

Tekst koji slijedi predstavlja nastavak odabranog metodološkog pristupa predviđanja prihoda objavljenom u prethodnom broju Biltena.

Korak 2 Izrada scenarija alternativnog predviđanja prihoda korištenjem analize podataka uobličanih u vremenske serije

Nakon uspostavljanja solidne činjenične osnove za predviđanje prihoda, sljedeći korak se sastoji od utvrđivanja triju alternativnih scenarija za predviđanje prihoda. Na općoj koncepcijskoj razini postoje dvije glavne kategorije metoda predviđanja prihoda uz korištenje podataka, a to su: model analize podataka uobličanih u vremenske serije i model predviđanja prihoda na osnovu uzročne metode.

Analiza podataka uobličanih u vremenske serije podrazumijeva da su ranija kretanja, koja se reflektiraju u podacima, solidna osnova za ono što će se dogoditi ubuduće. Dodatno, postoje brojne metode za računanje uz korištenje analize podataka uobličanih u vremenske serije. Ova metoda u kombinaciji sa prikupljenim informacijama u tabeli o varijablama je najtočniji način projektiranja prihoda. Prema tome, ovdje zagovaramo korištenje metode analize podataka uobličanih u vremenske serije kao osnovu za predviđanje, i potom dalje prikupljanje informacija za donošenja odluke o predviđanju prihoda putem ključnih lokalnih i regionalnih ekonomskih i demografskih faktora, koji u značajnoj mjeri koreliraju sa predviđanjem prihoda.

Model predviđanja prihoda na osnovu uzročne metode projektira iznose prihoda na bazi statističkih modela koji razumijevaju veliki obujam podataka. Uzročna metoda uključuje uspostavljanje statističkih uzroka i efekata odnosa između ključnih varijabli i prihoda koji se projektiraju. Na primjer, što se tiče korištenja velikog obujma podataka, za uzročni model se mogu koristiti podaci o zaposlenosti, realnom dohotku i inflaciji za projektiranje iznosa prometa u maloprodaji. Usljed potrebe za velikim obimom podataka za građenje kompjutorskog modela i usljed kompleksnosti primjene statističkih metoda, uzročna metoda ne pruža dodatnu vrijednost u smislu točnosti u donosu na analizu podataka uobličanih u vremenske serije (i osvrt na kretanja ključnih varijabli).

Kao rezultat, ovdje zagovaramo korištenje triju varijacija o prosjecima vremenskih serija. Svrha korištenja triju formula jeste da se napravi višestruki scenarij koji odražava različite stope rasta koje postaju osnova za odabir, uz informacije o ključnim ekonomskim varijablama. Svaka od tri projekcije je zasnovana na postupku koji se sastoji od dva koraka: 1) računanje prosječnog rasta iz ranijeg razdoblja i 2) korištenje tog prosjeka za računanje kod predviđanje prihoda za projekciju za narednu godinu, zasnovano na indeksu. Tri formule za računanje prosjeka za predviđanje na osnovu korištenja podataka uobličanih u vremenske serije su sljedeće:

- a) **Stopa rasat za sve godine:** Ovom metodom se obračunava godišnji prosjek na osnovu razlika u prihodima od prve do posljednje godine razdoblja za koji su prikupljeni podaci. Nakon što se izračuna, prosjek se koristi kao indeks za projektiranje prihoda za narednu godinu. Prednost ovakvog računanja jeste da se dobije porast za dugoročniji period i prema tome naglasak se stavlja na dugoročnu projekciju određenog prihoda. Nedostatak je što se jednaka težina daje svakom faktoru u određenom vremenskom periodu i prema tome veći se naglasak može staviti na stariji faktor, a možda se neće staviti dovoljan naglasak na posljednje trendove.
- b) **Stopa rasta iz godine u godinu:** Ovom metodom se obračunava stopa rasta ili pada na godišnjoj osnovi. Kada je predviđanje prihoda zasnovano na kretanjima iz godine u godinu, izuzetno se velik naglasak stavlja na posljednje fluktuacije. Kao rezultat, glavna prednost ove metode jeste slikovito prikazivanje nastavka posljednjih kretanja, ali ne dobija se dugoročna perspektiva prihoda.
- c) **Prosjek pokretne stope rasta:** Pokretni prosjek se obračunava za manji broj godina nego što je to slučaj sa rastom u svim posmatranim godinama, ali podrazumijeva više od jedne godine, kao u slučaju stope iz godine u godinu. Kao posljedica toga, pokretni prosjek često pruža sveobuhvatniji uvid u ispoljenu tendenciju, koji se odražava u višegodišnjim obračunima, a i dalje se naglasak stavlja na posljednje trendove. Metoda analize podataka uobličjenih u vremenske serije uključuje više od jedne godine za računanje prosjeka, zato je i manje naklonjena izrazitim fluktuacijama koje se odražavaju u stopi rasta iz godine u godinu. Izbor broja godina koje se posmatraju za pokretni prosjek zavisi od ukupnog broja godina za koje postoje podaci.

Iako postoje brojne druge metode predviđanja prihoda na osnovu korištenja podataka uobličjenih u vremenske serije, jedinstven cilj ovakve metodologije predviđanja prihoda jeste da se osigura nekoliko scenarija ili slučajeva na osnovu istorijskih kretanja ili trendova, od kojih se može odabrati jedan.

Korak 3 Donošenje odluka na osnovu informacija o procjeni prihoda za proračun analiziranjem kretanja ili trendova temeljnih varijabli

Izbor o tome koju projekciju prihoda uvrstiti u proračun trebao bi biti zasnovan na analizi ključnih varijabli i trendova. Osvrtanjem na ključne varijable na ovaj način se dobija i stručni sud od strane proračunskih službenika, a i uzrok efekta odnosa sa lokalnim ekonomskim faktorima, dok i dalje ostaje ukorijenjena moć podataka i kretanja iz ranijeg razdoblja, što treba nastaviti da pruža informacije i u buduće putem analize podataka uobličjenih u vremenske serije.

Konkretnije, nakon što se osigura analiza podataka uobličjenih u vremenske serije i tri scenarija zasnovana na kretanjima ili trendovima iz prethodnih godina, izbor o tome koji scenarij koristiti bi trebalo da bude zasnovan na podacima i informacijama o kretanju ili ispoljenim tendencijama. Radi ilustracije, recimo da se pokušava odabrati između tri stope rasta poreza na dohodak od 4% (na osnovu prosjeka za sve posmatrane godine), 2.5% (od pokretnog prosjeka) i 0.5% (od prosjeka iz godine u godinu). Ustanoviti ključne varijable koje se odnose na porez na dohodak bi bio prvi korak za izbor određenog scenarija kada govorimo o prihodu po osnovu poreza na dohodak. Može se procijeniti da su glavne varijable koje imaju utjecaj na dohodak i prihode od poreza na dohodak broj zaposlenih, stopa i/ili politika oporezivanja dohotka, prosječan dohodak, inflacija, stopa rasta ekonomije itd. Ne bi trebalo biti teško ustanoviti koje varijable treba uzeti u razmatranje ukoliko su jasno identificirane u procesu dinamike prihoda.

U tom smislu, ukoliko su posljednja kretanja stope rasta broja zaposlenih između 1-2%, što je suprostavljeno ranijim kretanjima od 3% u prethodnim godinama koje se posmatraju u analizi i ukoliko stopa rasta dohotka iznosi 2%, analitičar bi u tom slučaju bio upućen da odabere stopu

rasta prihoda poreza na dohodak od 2-3% za narednu godinu. Odabir predviđenog iznosa prihoda se stoga zasniva na analizi ranijih kretanja ili trendova, ali i uz dosta informacija o drugim ekonomskim i demografskim kretanjima koji odražavaju stanje u zajednici. Da bi se povećala javnost i otvorenost ove odluke prema zakonodavcu i građanima, tekstualni pregled ili obrazloženje prihoda u dokumentu proračuna može da sadrži kratka obrazloženja o tome zašto su odabrani baš te razine prihoda, uključujući informacije o relevantnim kretanjima i ključnim varijablama.

Ista metodologija bi zatim bila korištena za procjenu svakog prihoda u proračunu. Uz ograničenje vremena koje osoblje ima, tokom prve godine vršenja predviđanja prihoda na ovaj način, institucija može da se odluči da vrši predviđanje prihoda na osnovu činjeničnih podataka za pet najvećih prihoda ili izvora prihoda koje čine 80% ukupnog proračuna. Najbitniji aspekt jeste da je procjena svakog prihoda zasnovana na činjeničnoj osnovi, prije svega uz uvažavanje historijskih kretanja. Na kraju, predviđanje prihoda će odražavati kombinaciju kretanja ili trendova i ključnih varijabli čime će se unaprijediti činjenična osnova za predviđanje prihoda, proširiti horizonti informacija i analitičkih kapaciteta službenika koji rade na proračunu, te povećati razina javnosti prema donositeljima odluka i građanima.

Sastavljanje (*compiling*) svega urađenog

Nakon što se izrade pojedinačne procjene prihoda za svaki izvor, službenici koji rade na proračunu bi trebalo da izrade pregled sa ukupnim iznosima za svaki prihod. Čak štaviše, iz razloga što je svaka konačna procjena zasnovana na detaljnoj statističkoj analizi historijskih kretanja i ključnih varijabli, akumuliranje svih prihoda bi se trebalo smatrati najvjerojatnijim scenarijom procjene prihoda u organizaciji.

S obzirom na trenutnu neizvjesnost ekonomskih uvjeta, podstičemo proračunske službenike da pretpostavljenima i drugim donositeljima odluka dostave potpunu fiskalnu sliku u koju se mogu uvrstiti i scenariji izrađeni za najbolji i najgori slučaj. Scenariji najboljeg i najgoreg slučaja za cijelu sliku o prihodima bi se mogli izračunati u Excelu (na *spreadsheet*) koristeći procenete koji su zadani na vrhu stranice u Excelu. Ovi procenti zapravo predstavljaju širinu polja rizika unutar kojeg će se kretati prihod uz veliki stepen vjerovatnoće. Svaka korištena formula treba da bude povezana sa pretpostavkama što predstavlja efikasan način izrade sveobuhvatne slike o prihodima. Ova vježba se uglavnom usredsređuje na pružanje okvira donositeljima odluka kako bi razumjeli kako će neočekivana razina rasta ili pada prihoda utjecati na ukupne rashode proračuna. Uz takvo saznanje donositelji odluka će prepoznati značaj donošenja tih odluka, što je bitno ako su prihodi procijenjeni u manjem ili većem iznosu od ostvarenog, na danoj specifičnoj razini.

Zaključak

Kao što je navedeno na početku ovog dokumenta, predviđanje prihoda *nije 100% znanost*. **Međutim, cilj poboljšanog predviđanja prihoda jeste da se rizik od precjenjivanja ili potcjenjivanja prihoda svede na minimum, što bi moglo da proizide iz korištenja samo stručnog prosuđivanja ili samo nekoliko varijabli za predviđanje prihoda.** Korištenje kombinacije većeg broja varijabli i podataka uobličjenih u vremenske serije i stručnog prosuđivanja u vezi sa ključnim ekonomskim i demografskim podacima, imaće za rezultat točnije predviđanje prihoda i lakše davanje neophodnih objašnjenja donositeljima odluka i interesnim grupama građana.

Iz aktivnosti Odjeljenja

Međugorje, 23/24. rujna 2010.g. - U sklopu V. međunarodnog simpozija "Institucionalni okvir i realne pretpostavke za reformu financijskog sustava sukladno standardima (zahtjevima) Europske komisije", pored eminentnih sudionika iz Hrvatske i BiH, dr. sc. Dinka Antić, šef Odjeljenja za makroekonomsku analizu, održala je prezentaciju na temu "Preuzimanje međunarodnih standarda fiskalne transparentnosti u BiH". Simpoziju, koji je organizirao "FIRCON" d.o.o. iz Mostara, prisustvovao je veliki broj privrednika, revizora i računovodstvenih eksperata iz privrede i budžetskih institucija iz cijele BiH.

Konsolidirani izvještaji

(pripremila: Aleksandra Regoje i Mirela Kadić)

Tabela 1. (Konsolidirani izvještaji: BiH, entiteti, JR)

1. Konsolidirani izvještaj uključuje:

- prihode od neizravnih poreza koje prikuplja Uprava za neizravno oporezivanje na Jedinostveni račun,
- transfere sa Jedinostvenog računa UIO za servisiranje vanjskog duga,
- transfere sa Jedinostvenog računa UIO za financiranje Brčko Distrikta, županija, općina i Direkcija za ceste,
- prihode i rashode proračuna institucija Bosne i Hercegovine,
- prihode i rashode proračuna Federacije BiH,
- prihode i rashode proračuna Republike Srpske.

Tabele 2.1. – 2.5. (Konsolidirani izvještaji: županije)

1. Konsolidirani izvještaj uključuje:

- Prihode i rashode proračuna županija
- Prihode i rashode proračuna pripadajućih općina

2. Neto financiranje se odnosi na razliku primljenih zajmova i njihove otplate

Institucije BiH, entiteti i JR, I-VIII, 2010.

	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	Ukupno
Prihodi	398,7	376,7	432,2	536,3	450,7	466,9	490,7	501,6	3.653,8
Porezni prihodi	368,1	344,7	391,3	446,4	420,9	432,5	427,4	464,7	3.295,9
Neizravni porezi	351,0	325,1	351,2	378,0	399,9	410,0	407,2	444,6	3.067,0
PDV	203,2	206,9	223,5	232,2	252,9	255,8	257,3	277,7	1.909,4
PDV na uvoze	104,7	150,9	175,3	182,1	187,1	195,5	197,5	198,9	1.392,0
PDV obveza prema PDV prijavama	145,9	114,5	97,3	108,1	122,8	106,9	124,0	137,0	956,5
PDV prema automatskom razrezu od stane UNO	0,0	0,0	0,0	0,0	0,1	0,0	0,0	0,0	0,1
PDV jednokratne uplate	0,2	0,2	0,0	0,0	0,2	0,4	0,2	0,1	1,3
Ostalo	2,1	2,4	1,9	2,5	2,3	1,9	2,3	2,8	18,1
Povrat PDV	-49,8	-61,2	-51,0	-60,6	-59,6	-48,9	-66,7	-61,0	-458,6
Carine	16,6	22,2	26,6	24,7	24,9	26,1	24,4	25,5	190,9
Porez na promet	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Trošarine	107,9	76,0	78,0	95,2	95,2	102,9	97,3	109,5	762,1
uvozni pr.	65,2	52,5	54,9	61,6	57,6	61,7	65,9	67,4	486,8
u zemlji	42,7	23,6	23,1	33,6	37,5	41,2	31,4	42,2	275,3
Putarina	23,0	19,2	22,3	25,6	26,6	24,4	27,9	31,1	200,1
Ostalo	1,1	1,2	1,8	1,5	1,3	1,5	1,6	1,4	11,2
Ostali povrati	-0,8	-0,3	-0,9	-1,2	-1,1	-0,6	-1,2	-0,6	-6,6
Izravni porezi	17,1	19,6	40,1	68,4	21,0	22,5	20,3	20,0	228,9
Prihodi od poreza na dobit	9,4	10,8	29,2	57,6	11,8	12,1	9,7	9,7	150,2
Prihodi od poreza na dohodak	7,1	8,1	9,9	9,8	8,3	9,5	9,6	9,4	71,7
Ostali izravni porezi	0,6	0,7	1,0	1,0	0,9	0,9	1,0	1,0	7,2
Doprinosi	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Neporezni prihodi	28,5	30,1	39,9	89,8	27,8	34,0	62,2	35,9	348,2
Grantovi	2,1	1,9	1,0	0,2	2,0	0,3	1,1	1,1	9,7

	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	Ukupno
Rashodi	443,8	360,9	521,8	473,3	467,7	577,9	469,4	494,4	3.809,1
Bruto plaće i naknade troškova zaposlenih	106,7	109,0	120,7	119,1	119,2	157,9	101,7	120,3	954,5
Izdaci za materijal i usluge	11,0	15,3	29,0	21,9	28,7	39,2	20,3	23,0	188,5
Subvencije i transferi	98,4	89,9	162,0	118,2	94,7	132,6	118,7	109,5	923,9
Kamate (domaće i strane)	2,5	3,7	11,0	5,2	9,0	18,3	2,1	6,1	57,8
Kamate na ino-dug	2,5	3,6	9,1	5,1	9,0	17,8	1,6	6,1	54,8
Kamate na unutarnji dug	0,0	0,1	1,9	0,0	0,0	0,5	0,5	0,0	3,0
Ostala tekuća potrošnja	8,3	14,4	26,3	38,7	41,3	46,3	24,3	28,0	227,5
Kapitalni izdaci	12,1	12,3	17,3	5,1	6,4	17,3	11,0	8,2	89,7
Ostali izdaci	58,3	7,4	-27,2	10,1	9,3	13,5	12,3	8,1	91,9
Transferi sa JR	146,8	109,3	185,7	155,6	164,4	155,5	178,6	193,3	1.289,2
Primljene otplate danih zajmova (neto) i kapitalni dobiti	-0,2	-0,4	-3,1	-0,6	-5,3	-2,8	0,5	-2,1	-14,0
Bilanca	-45,2	15,8	-89,6	63,1	-17,0	-111,0	21,3	7,2	-155,4
Financiranje	45,2	-15,8	89,6	-63,1	17,0	111,0	-21,3	-7,2	155,4

Tabela 1.

Posavska županija, I-VII, 2010.

	I	II	III	IV	V	VI	VII	Q1	Q2	Q3	I-VII 2010
1 Prihodi (11+12+13+14)	2.728.716	2.362.270	2.792.890	2.951.952	2.704.423	2.950.644	3.016.781	7.883.877	8.607.019	3.016.781	19.507.676
11 Prihodi od poreza	2.179.459	1.926.371	2.067.830	2.392.316	2.219.168	2.034.388	2.344.753	6.173.660	6.645.872	2.344.753	15.164.284
Porezi na dohodak i dobit	240.531	357.081	506.180	469.451	355.295	256.885	295.196	1.103.792	1.081.631	295.196	2.480.620
Porez na imovinu	33.683	61.587	29.473	141.498	25.491	33.378	36.144	124.743	200.367	36.144	361.253
Neizravni porezi	1.902.481	1.503.858	1.526.948	1.777.810	1.837.555	1.740.627	2.011.956	4.933.287	5.355.992	2.011.956	12.301.235
Ostali porezi	2.764	3.846	5.228	3.556	828	3.498	1.456	11.838	7.882	1.456	21.176
12 Neporezni prihodi	529.791	435.899	635.281	537.086	364.971	444.023	578.117	1.600.971	1.346.080	578.117	3.525.168
13 Grantovi	19.466	0	89.780	22.550	120.284	22.056	93.911	109.246	164.889	93.911	368.046
14 Ostali prihodi	0	0	0	0	0	450.178	0	0	450.178	0	450.178
2 Rashodi (21+22)	2.516.231	2.779.804	3.342.726	2.713.131	2.929.772	2.993.425	2.519.031	8.638.762	8.636.328	2.519.031	19.794.121
21 Tekući izdaci	2.526.231	2.779.804	3.342.726	2.713.131	2.929.772	2.993.425	2.519.031	8.648.762	8.636.328	2.519.031	19.804.121
Bruto plaće i naknade	1.591.081	1.639.424	1.667.987	1.658.966	1.650.866	1.634.467	1.497.852	4.898.492	4.944.299	1.497.852	11.340.643
Izdaci za materijal i usluge	729.984	590.912	626.650	462.840	601.547	508.546	458.327	1.947.547	1.572.933	458.327	3.978.807
Grantovi	191.151	548.949	1.045.455	590.294	676.322	835.357	561.841	1.785.555	2.101.973	561.841	4.449.368
Izdaci za kamate i ostale naknade	14.015	519	2.635	1.032	1.037	15.055	1.011	17.169	17.124	1.011	35.303
Doznake nižim potrošačkim jedinicama	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
22 Neto pozajmljivanje*	-10.000	0	0	0	0	0	0	-10.000	0	0	-10.000
3 Neto nabavka nefinancijskih sredstava	143.463	15.575	149.601	326.078	288.549	262.041	-108.277	308.639	876.668	-108.277	1.077.030
4 Vladin suficit/deficit (1-2-3)	69.022	-433.109	-699.437	-87.257	-513.898	-304.822	606.026	-1.063.524	-905.978	606.026	-1.363.476
5 Neto financiranje**	-38.284	0	0	0	0	-33.205	0	-38.284	-33.205	0	-71.489

Tabela 2.1.

Sarajevska županija, I-VI, 2010.

	I	II	III	IV	V	VI	Q1	Q2	I-VI 2010
1 Prihodi (11+12+13+14)	54.338.148	52.550.715	57.720.585	69.914.589	58.026.539	53.422.855	164.609.448	181.363.984	345.973.432
11 Prihodi od poreza	44.245.090	41.306.346	44.676.053	51.198.349	46.975.036	44.764.486	130.227.489	142.937.871	273.165.360
Porezi na dohodak i dobit	10.594.976	10.108.612	13.851.682	15.851.346	10.496.101	10.284.131	34.555.271	36.631.577	71.186.848
Porez na imovinu	2.224.259	4.556.217	3.030.127	2.429.503	2.121.028	2.523.598	9.810.604	7.074.128	16.884.732
Neizravni porezi	31.353.728	26.559.734	27.707.376	32.729.767	34.293.856	31.893.852	85.620.838	98.917.475	184.538.312
Ostali porezi	72.127	81.783	86.868	187.734	64.051	62.905	240.777	314.691	555.468
12 Neporezni prihodi	9.072.392	10.091.903	11.490.828	15.993.251	9.627.217	7.319.044	30.655.124	32.939.512	63.594.636
13 Grantovi	1.020.666	862.641	974.053	2.414.438	1.424.287	1.049.500	2.857.360	4.888.226	7.745.586
14 Ostali prihodi	0	289.825	579.650	308.550	0	289.825	869.475	598.375	1.467.850
2 Rashodi (21+22)	48.722.900	52.992.432	57.093.023	61.774.573	63.136.592	57.637.517	158.808.355	182.548.682	341.357.037
21 Tekući izdaci	48.822.455	53.054.130	57.169.905	61.672.835	62.729.000	57.738.106	159.046.491	182.139.941	341.186.431
Bruto plaće i naknade	22.960.317	23.471.521	23.860.303	24.180.848	23.978.248	23.896.521	70.292.141	72.055.617	142.347.758
Izdaci za materijal i usluge	3.289.167	6.012.171	6.011.037	6.493.410	5.976.393	5.477.088	15.312.374	17.946.891	33.259.265
Grantovi	22.541.471	23.568.486	27.247.373	30.987.035	32.713.653	27.945.680	73.357.329	91.646.367	165.003.696
Izdaci za kamate i ostale naknade	31.501	1.953	51.193	11.542	60.706	418.817	84.647	491.065	575.712
Doznake nižim potrošačkim jedinicama	0	0	0	0	0	0	0	0	0
22 Neto pozajmljivanje*	-99.555	-61.698	-76.882	101.738	407.592	-100.589	-238.135	408.741	170.606
3 Neto nabavka nefinancijskih sredstava	60.521	209.765	572.111	2.944.809	1.523.319	156.997	842.397	4.625.125	5.467.522
4 Vladin suficit/deficit (1-2-3)	5.554.728	-651.483	55.450	5.195.207	-6.633.371	-4.371.658	4.958.695	-5.809.823	-851.127
5 Neto financiranje**	-91.026	-9.722	-276.674	-9.722	-99.566	-10.031	-377.423	-119.319	-496.742

Tabela 2.2.

Tuzlanska županija, I-VI, 2010.

	I	II	III	IV	V	VI	Q1	Q2	I-VI 2010
1 Prihodi (11+12+13+14)	30.367.530	26.882.945	31.262.669	32.456.982	33.628.621	32.191.186	88.513.144	98.276.789	186.789.933
11 Prihodi od poreza	26.258.636	21.837.188	24.010.104	26.428.823	27.862.461	25.400.857	72.105.928	79.692.141	151.798.069
Porezi na dohodak i dobit	5.472.231	3.594.670	5.498.718	4.754.483	5.746.666	3.702.780	14.565.619	14.203.930	28.769.548
Porez na imovinu	568.896	1.150.727	819.224	819.005	636.145	815.963	2.538.847	2.271.113	4.809.960
Neizravni porezi	20.211.964	17.079.310	17.678.826	20.762.984	21.471.505	20.399.633	54.970.100	62.634.122	117.604.222
Ostali porezi	5.545	12.480	13.337	92.351	8.145	482.480	31.362	582.976	614.338
12 Neporezni prihodi	3.647.071	4.662.788	6.880.193	5.179.980	4.812.102	6.163.859	15.190.053	16.155.941	31.345.993
13 Grantovi	461.822	361.869	369.486	806.678	954.058	626.371	1.193.177	2.387.107	3.580.284
14 Ostali prihodi	0	21.100	2.886	41.500	0	100	23.986	41.600	65.586
2 Rashodi (21+22)	25.739.449	30.171.411	35.531.548	32.154.723	31.511.755	34.408.655	91.442.409	98.075.134	189.517.542
21 Tekući izdaci	25.879.766	30.313.594	34.207.680	31.146.042	31.613.808	33.775.968	90.401.040	96.535.818	186.936.858
Bruto plaće i naknade	19.713.866	20.287.512	22.405.605	20.435.429	20.240.309	20.386.067	62.406.984	61.061.805	123.468.789
Izdaci za materijal i usluge	3.219.606	4.281.605	4.668.429	4.637.491	4.159.126	5.782.394	12.169.640	14.579.010	26.748.651
Grantovi	2.837.194	5.606.617	6.945.214	5.952.454	6.829.196	7.435.533	15.389.025	20.217.183	35.606.209
Izdaci za kamate i ostale naknade	45.079	6.466	5.549	8.382	214.865	5.334	57.095	228.581	285.676
Doznake nižim potrošačkim jedinicama	64.020	131.394	182.882	112.287	170.311	166.640	378.296	449.238	827.534
22 Neto pozajmljivanje*	-140.317	-142.183	1.323.868	1.008.681	-102.052	632.687	1.041.368	1.539.316	2.580.684
3 Neto nabavka nefinancijskih sredstava	464.326	1.387.436	1.161.225	1.052.362	800.035	1.807.990	3.012.987	3.660.387	6.673.373
4 Vladin suficit/deficit (1-2-3)	4.163.754	-4.675.902	-5.430.104	-750.104	1.316.831	-4.025.458	-5.942.252	-3.458.731	-9.400.982
5 Neto financiranje**	-208.495	-58.799	-117.526	-323.404	-161.924	-104.927	-384.821	-590.255	-975.075

Tabela 2.3.

Unsko-sanska županija, I-VI, 2010.

	I	II	III	IV	V	VI	Q1	Q2	I-VI 2010
1 Prihodi (11+12+13+14)	18.648.220	15.480.295	17.244.905	20.105.515	19.542.741	19.860.037	51.373.421	59.508.293	110.881.714
11 Prihodi od poreza	14.407.195	12.536.359	13.513.640	15.908.737	15.454.998	15.086.450	40.457.195	46.450.185	86.907.379
Porezi na dohodak i dobit	1.349.476	1.472.730	2.174.561	2.104.626	1.765.427	1.495.546	4.996.767	5.365.598	10.362.365
Porez na imovinu	523.039	556.445	358.543	556.447	358.758	355.363	1.438.027	1.270.568	2.708.595
Neizravni porezi	12.530.795	10.504.506	10.975.835	13.246.075	13.328.109	13.233.954	34.011.136	39.808.138	73.819.273
Ostali porezi	3.886	2.679	4.701	1.589	2.704	1.588	11.265	5.881	17.146
12 Neporezni prihodi	3.015.866	2.832.979	3.366.613	3.792.190	3.287.808	3.751.310	9.215.458	10.831.308	20.046.766
13 Grantovi	1.225.159	110.957	364.652	404.588	799.936	1.022.277	1.700.768	2.226.801	3.927.569
14 Ostali prihodi	0	0	0	0	0	0	0	0	0
2 Rashodi (21+22)	12.839.992	17.370.140	18.208.180	20.101.851	19.761.455	22.494.732	48.418.312	62.358.037	110.776.349
21 Tekući izdaci	12.839.992	17.370.140	18.209.895	20.101.851	19.761.455	22.455.923	48.420.027	62.319.228	110.739.255
Bruto plaće i naknade	11.046.507	11.611.301	11.195.059	13.486.927	11.247.131	11.708.904	33.852.867	36.442.962	70.295.829
Izdaci za materijal i usluge	1.027.810	1.390.128	1.420.665	2.082.209	2.103.804	2.651.761	3.838.603	6.837.773	10.676.376
Grantovi	397.889	3.016.701	3.200.605	2.923.370	4.910.733	4.026.443	6.615.195	11.860.546	18.475.741
Izdaci za kamate i ostale naknade	15.724	90.776	98.609	94.812	106.966	123.167	205.109	324.945	530.054
Doznake nižim potrošačkim jedinicama	352.062	1.261.234	2.294.957	1.514.534	1.392.821	3.945.648	3.908.253	6.853.003	10.761.256
22 Neto pozajmljivanje*	0	0	-1.715	0	0	38.809	-1.715	38.809	37.094
3 Neto nabavka nefinancijskih sredstava	102.275	483.704	328.660	479.836	907.881	606.788	914.639	1.994.504	2.909.144
4 Vladin suficit/deficit (1-2-3)	5.705.953	-2.373.549	-1.291.934	-476.172	-1.126.594	-3.241.483	2.040.469	-4.844.249	-2.803.779
5 Neto financiranje**	-17.891	-51.671	-39.948	5.953.112	-43.100	783.335	-109.510	6.693.346	6.583.837

Tabela 2.4.

Zeničko-dobojska županija, I-VI, 2010.

	I	II	III	IV	V	VI	Q1	Q2	I-VI 2010
1 Prihodi (11+12+13+14)	25.033.261	20.595.980	22.857.811	25.622.965	25.982.414	26.428.393	68.487.053	78.033.773	146.520.826
11 Prihodi od poreza	20.727.756	16.714.484	18.618.934	21.396.187	22.008.577	21.018.335	56.061.174	64.423.099	120.484.273
Porezi na dohodak i dobit	3.913.474	2.328.649	3.387.539	3.785.420	3.751.682	2.955.485	9.629.662	10.492.588	20.122.250
Porez na imovinu	421.861	359.758	447.126	644.236	503.518	547.407	1.228.745	1.695.161	2.923.906
Neizravni porezi	16.357.041	14.012.926	14.780.384	16.959.902	17.527.334	17.413.500	45.150.351	51.900.736	97.051.087
Ostali porezi	35.380	13.151	3.885	6.629	226.042	101.943	52.416	334.614	387.030
12 Neporezni prihodi	3.913.739	3.652.546	4.141.169	3.469.262	3.883.612	4.892.461	11.707.454	12.245.334	23.952.788
13 Grantovi	391.766	228.950	97.709	757.517	90.226	517.598	718.425	1.365.340	2.083.765
14 Ostali prihodi	0	0	0	0	0	0	0	0	0
2 Rashodi (21+22)	19.733.437	24.682.767	26.190.435	24.312.986	26.552.812	26.661.475	70.606.639	77.527.273	148.133.912
21 Tekući izdaci	19.733.437	24.682.767	26.190.435	24.312.986	26.552.812	26.661.475	70.606.639	77.527.273	148.133.912
Bruto plaće i naknade	13.293.411	13.967.153	14.851.148	13.768.551	14.019.974	14.232.353	42.111.712	42.020.879	84.132.591
Izdaci za materijal i usluge	3.183.167	4.531.133	5.469.972	4.462.097	3.687.609	4.480.162	13.184.272	12.629.868	25.814.141
Grantovi	3.177.737	6.041.915	5.563.609	6.002.510	8.697.274	7.698.106	14.783.261	22.397.890	37.181.152
Izdaci za kamate i ostale naknade	66.113	6.773	6.263	6.764	6.761	6.931	79.149	20.456	99.606
Doznake nižim potrošačkim jedinicama	13.008	135.792	299.444	73.063	141.193	243.923	448.244	458.180	906.423
22 Neto pozajmljivanje*	0	0	0	0	0	0	0	0	0
3 Neto nabavka nefinancijskih sredstava	909.397	612.170	518.772	934.236	1.140.217	2.152.442	2.040.339	4.226.895	6.267.234
4 Vladin suficit/deficit (1-2-3)	4.390.427	-4.698.956	-3.851.395	375.743	-1.710.614	-2.385.524	-4.159.925	-3.720.395	-7.880.320
5 Neto financiranje**	-123.127	-4.397	-30.000	-27.034	-20.534	0	-157.524	-47.568	-205.092

Tabela 2.5.